

C5 01

УЛОГА АГЕНЦИЈЕ ЗА ЕНЕРГЕТИКУ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ У РЕФОРМАМА ЕНЕРГЕТСКОГ СЕКТОРА

Љ. Маћић*

Агенција за енергетику Републике Србије
Београд, Србија и Црна Гора

Кратак садржај

Усвајањем Закона о енергетици јула 2004. године, формиран је правни оквир за спровођење реформи енергетског сектора Србије, чији су циљеви увођење тржишта и повећање ефикасности. Ови процеси су довели до крупних промена у начину организовања и функционисања енергетских субјеката, као и потребе за образовањем нових институција. Једна од новооснованих институција је и Агенција за енергетику која је у складу са Законом о енергетици почела са радом августа 2005. године, а са циљем да обавља послове регулаторног тела у спровођењу реформи и функционисању енергетског сектора Србије.

У овом раду је приказана позиција и улога Агенције у реформама енергетског сектора, као и преглед послова чије обављање је у њеној надлежности према Закону о енергетици. Посебан акценат у раду је стављен на активности Агенције у првој години рада на успостављању неопходних предуслова за њено функционисање. Такође су приказани и досадашњи резултати Агенције у обављању послова из њене надлежности. Наведене су планиране активности и приоритети у раду Агенције на спровођењу задатака и циљева у наредном периоду, како на националном нивоу, тако и оних који су настали као последица међународних обавеза.

Кључне речи

Реформе енергетског сектора, регулација, тржиште

* Љубо Маћић, Агенција за енергетику Републике Србије, Теразије 5/V, 11000 Београд, e-mail: ljubo.macic@aers.org.yu

1. ОСНИВАЊЕ АГЕНЦИЈЕ

Агенција за енергетику Републике Србије је основана у складу са Закона о енергетици. Избором чланова савета Агенције крајем маја 2005. године, уписом у регистар Трговинског суда средином јуна и потписивањем крајем јула 2005. године Уговора о донацији Европске уније којом се финансира оснивање и рад Агенције у току прве две године, створени су почетни услови за почетак рада Агенције. До краја 2005. године спроведен је поступак запошљавања највећег дела особља, које је почело обављање дела послова Агенције и сарадњу са раније ангажованим консултантом. У истом периоду створени су и други услови за рад Агенције – усељење у изнајмљени пословни простор, набавка неопходне опреме итд.

2. ПОСЛОВИ АГЕНЦИЈЕ КОЈИ ПРОИСТИЧУ ИЗ ЗАКОНА

Агенција је основана као регулаторно тело за обављање послова на унапређивању и усмеравању развоја тржишта енергије, праћењу примене прописа и правила рада енергетских система, усклађивању активности енергетских субјеката на обезбеђивању редовног снабдевања купаца енергијом и услугама и њихову заштиту и равноправан положај, као и обављање других послова утврђених законом.

Одређеније, Агенција обавља следеће послове:

- 1) доноси тарифне системе за обрачун електричне енергије и природног гаса за тарифне купце, као и тарифне системе за приступ и коришћење система за пренос, транспорт, односно дистрибуцију енергије и објеката за складиштење природног гаса и друге услуге;
- 2) утврђује методологију за одређивање тарифних елемената за обрачун цена електричне енергије и природног гаса за тарифне купце укључујући и цене произведене електричне енергије, односно природног гаса за тарифне купце, као и методологију за одређивање обрачуна цене топлотне енергије која се производи у електранама - топланама и испоручује енергетским субјектима за снабдевање топлотном енергијом тарифних купаца;
- 3) утврђује критеријуме и начин одређивања трошкова прикључка на систем за пренос, транспорт и дистрибуцију енергије;
- 4) издаје лиценце за обављање енергетских делатности и доноси акт о одузимању лиценце, под условима утврђеним овим законом, осим за делатности дистрибуције и производње топлотне енергије у топланама и води регистре издатих и одузетих лиценци;
- 5) даје сагласност на правила о раду система, на правила о раду тржишта енергије и на правила о раду система за складиштење природног гаса;
- 6) одлучује по жалби на акт оператора преносног, транспортног, односно дистрибутивног система, о одбијању приступа, као и по жалби на акт енергетског субјекта о одбијању, односно недоношењу одлуке по захтеву за прикључење на систем, као и по жалби на акт о одбијању приступа енергетског субјекта за складиштење природног гаса;
- 7) утврђује минималну годишњу потрошњу енергије којом се стиче статус квалификованог купца, утврђује испуњеност услова за стицање статуса квалификованог купца и води регистар квалификованих купаца.

Агенција такође прати примену тарифних система, прикупља и обрађује податке о енергетским субјектима у вези са обављањем енергетских делатности, прати начин поступања енергетских субјеката у погледу раздвајања рачуна и заштите купаца.

Агенција је овлашћена да захтева од енергетских субјеката податке и документацију неопходну за извршавање послова Агенције утврђених законом.

3. ПОСЛОВИ АГЕНЦИЈЕ КОЈИ ПРОИСТИЧУ ИЗ МЕЂУНАРОДНИХ ОБАВЕЗА

Ступањем на снагу потписаног Уговора о оснивању Енергетске заједнице, земље југоисточне Европе преузимају и обавезу да своју регулативу усагласе са захтевима директива Европске уније (ЕУ) који се односе на енергетику, конкурентност тржишта, обновљиве изворе енергије и заштиту животне средине.

Са становишта нашег регулаторног тела, од највећег значаја за његов будући рад су одредбе Уговора које се односе на *acquis* о енергији, и то Директиву 54/2003 о унутрашњем тржишту електричне енергије, Директиву 55/2003 о унутрашњем тржишту природног гаса, и Регулатива 1228/2003 о условима за приступ мрежи ради прекограничне размене електричне енергије. Овим актима ЕУ предвиђено је, између осталог, стварање регулаторних тела у области енергетике и утврђен минимум надлежности која она морају имати.

Имајући у виду да је Закон о енергетици Републике Србије припремљен узимајући у обзир одредбе директива ЕУ, могло би се рећи да су одговарајуће надлежности углавном пренете и на Агенцију.

Из директива ЕУ произилазе, међутим, и неке обавезе за које се може рећи да нису експлицитно садржане у Закону, али Закон оставља могућност усаглашавања са постављеним захтевима. Ово се односи на:

- надзор регулатора над алокацијом интерконективних капацитета и механизма којима се решавају загушења на националним системима (Агенција може деловати кроз одобравање правила рада преносног, односно транспортног система, као и надлежности за решавање жалби на прикључење и приступ систему),
- надзор регулатора над пружањем услуга балансирања (Агенција може деловати кроз правила рада тржишта енергије),
- надзор регулатора над објављивањем релевантних информација од стране оператора преносних и дистрибутивних система (не постоји експлицитна обавеза оператора; дужан је да обезбеди приступ систему на принципу јавности и недискриминације),
- овлашћење регулатора да захтева измене правила која доносе оператори (није испуњено, зависи од добре воље оператора да унесу овакву одредницу у правила),
- време потребно да се изврше поправке на мрежама (прописано законом и општим условима; надлежност Агенције нејасна, могуће само одузимање лиценце),
- надзор над извршавањем обавеза оператора преносних и дистрибутивних система сагласно члановима 9 и 13 Директиве 2003/54, односно члановима 8 и 12 Директиве 2003/55.

Уговором о оснивању Енергетске заједнице се оснивају и регионалне институције међу којима и Регулаторни одбор Енергетске заједнице. Регулаторни одбор чине представници свих уговорних страна. Он је овлашћен да:

- саветује Министарски савет и Сталну групу Заједнице на високом нивоу о правним, техничким и регулаторним питањима,
- доноси препоруке везано за прекограничне спорове у надлежности два или више националних регулатора, на захтев некога од њих,
- доноси мере (одлуке и препоруке), уколико га за то овласти Министарски савет
- доноси процедуралне акте (интерни акти Одбора везани за организацију, буџет и слично).

Важно је напоменути да Регулаторни одбор у основи има саветодавну улогу, а извршне функције му може поверити Министарски савет једногласном одлуком представника свих уговорних страна.

На основу претходних дискусија у оквиру институција Атинског процеса могло би се наслутити да ће активности Регулаторног одбора бити пре свега везане за:

- координацију рада националних регулатора
- дизајн регионалног тржишта енергије
- мониторинг тржишта енергије
- сигурност снабдевања и развој инфраструктуре
- прекограничне спорове

Агенција ће настојати да Регулаторни одбор не преузима функције које се ефикасније могу обављати на националном нивоу, сагласно принципима субсидијарности и пропорционалности.

4. САДАШЊЕ И БУДУЋЕ АКТИВНОСТИ АГЕНЦИЈЕ

Из домена надлежности Агенције, Законом су утврђени рокови за доношење тарифних система (сагласност затим даје Влада), утврђивање методологија за одређивање тарифних елемената за обрачун цена енергије и утврђивање критеријума и начина одређивања трошкова прикључка на енергетске системе. Рок је јуни 2006. године. Агенција настоји да се ови послови заврше на време. У складу са наведеним документима, енергетска предузећа ће утврдити цене по којима се енергија испоручује тарифним купцима и цене услуга које се врше за тарифне купце. Агенција даје мишљење о овим ценама, а Влада Републике Србије даје сагласност.

Законом је утврђен рок и за прибављање лиценци за све енергетске субјекте. Правилник на основу кога Агенција издаје лиценце је донело Министарство рударства и енергетике 30. децембра 2005, а енергетски субјекти треба да прибаве лиценце у року од шест месеци, дакле до 30 јуна 2006. године. Агенција је обавезна да изда решење у року од 30 дана од дана подношења захтева (уколико је документација потпуна) и придржава се тих рокова. Агенција помаже и енергетским субјектима у припреми документације и у превазилажењу проблема који произилазе из појединих непрецизности Правилника произашлих из одредби Закона, као и укупне фактичке неуређености и неприлагођености у неким сегментима пословања енергетских субјеката.

Издавањем лиценци и доношењем тарифних система, методологија и утврђивањем критеријума и начина одређивања трошкова прикључка на система, створиће се услови и за прикупљање података о енергетским субјектима и надзор над обављањем енергетских делатности.

Агенција од октобра 2005. године одлучује у другом степену, пре свега по жалбама купаца енергије (потрошача) изјављеним на решења енергетских субјеката којима се одбија прикључење на систем, односно утврђују услови прикључења објеката купаца.

Међу Законом утврђеним пословима Агенције је и да даје сагласност на техничка правила рада преносног, транспортног и дистрибутивног система, тржишта енергије и система за складиштење природног гаса, која доносе енергетски субјекти. Правилима се уређују питања функционисања самог система, односи са корисницима системима и односи са другим системима. Техничка правила рада имају значајну улогу у процесу успостављања и унапређења нових односа и начина функционисања енергетских субјеката у реструктурираном енергетском сектору, као и развоја тржишта.

Агенција сарађује и са Министарством рударства и енергетике у припреми подзаконских аката који су у његовој надлежности.

Очекује се да ће у другом делу 2006. године међу најважнији пословима Агенције бити они који су везани за цене и тарифне системе, односно давање мишљења о ценама које ће предложити енергетски субјекти, као и давање сагласности на правила рада енергетских система.

5. ЗАКЉУЧАК

Током 2006. године ће се створити услови за примену најважнијих одредби Закона о енергетици везаних за регулисање енергетских делатности за које је то Законом предвиђено, као и за постепено отварање тржишта енергије.

6. ЛИТЕРАТУРА

- [1] Закон о енергетици, Службени гласник Републике Србије, бр. 84/2004 од 24.7.2004.
- [2] Treaty establishing the Energy Community, October 2005.

Summary

By passing the Energy Law in 2004, the legal framework for carrying out the reform of the energy sector of Serbia was established, the primary goal being to facilitate market development and efficiency increase. These processes have brought about major changes in the organisation and operation of the energy entities, as well as creating the need to establish new institutions. One of the newly established institutions is the Energy Agency of the Republic of Serbia which became, as stipulated in the Energy Law, operational in August 2005, with the aim of performing regulatory work in implementing reforms and helping the operation of the energy sector of Serbia.

This paper deals with the position and the role of the Agency in the reforms of the energy sector, as well as with all the activities within the Agency's competence, as stipulated by the Energy Law. The emphasis is on the activities of the Agency in its first year of operation, in establishing the necessary prerequisites for its operation. The paper lists the achievements of the Agency within its competence. Finally, planned activities and priorities for the Agency in implementing tasks and goals in the forthcoming period are listed, both at the national level and also including those activities that emerged as international commitment.